

BJEKTIV

Meopta

Dobbeltgængerbilleder

Zeiss Palmos

Praktiflex

Kanonfotografer

Dannelsesrejser

ONE OF MANY CAMERAS
• København •

**SÆLG DINE GAMLE KAMERAER
TIL ONE OF MANY CAMERAS
SÅ DE KAN FÅ ET NYT LIV**

- VI GIVER DE BEDSTE PRISER!

PRIN
PRIN
"DELUXE M
13x18cm
18x24cm

DET INTERNATIONALE
MAGASIN "DIGITAL FOTO"
NÆVNER OS SOM ENESTE
DANSKE BUTIK!

TOP 10

FOTOBUTIKKER

VI DRØMMER OM AT BESØGE

**3 ONE OF MANY CAMERAS
DANMARK**

Næste gang, du skal ud at rejse, må du ikke snyde dig selv for nogle af verdens mest interessante fotobutikker. Her er vores liste over de kamerabutikker, vi helst vil lægge vejen forbi.

I en lille kæderbutik midt i København ligger denne alternative forretning, der handler med nyt, men især brugt udstyr i stort set alle afskygninger. Så mangler du et storformatkamera eller et objektiv til et Leica-kamera, er det her stedet, og så er der et stort udvalg af analoge filmtyper. Et af de mange kameraer, du kan se i butikken, er i øvrigt Danmarks største, som en af butikens bagmænd selv har bygget. De har også et fadølsanlæg.

FIND DEN HER:
Gråbrødretorv 4,
København

**RING ELLER SKRIV TIL OS
ELLER KIG NED I BUTIKKEN
ONE OF MANY CAMERAS
GRÅBRØDRE TORV 4, KBH K
TELEFON 3514 72 58**

EMAIL: CONTACT@ONEOFMANYCAMERAS.COM

*****VI MANGLER ALTID ROLLEIFLEX, LEICA,
CONTAX, HASSELBLAD, MAMIYA ETC. *****

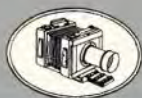
NOW ARRIVAL
LEICA Q / LEICA
SONY A7II / R
HASSELBLAD XPA
CO
ROLLEIFLEX
LEICA
MAMIYA

Indhold

- 5   Meopta
Leif Johansen
- 11   Dobbeltgængerbilleder
Ann Vibeke Knudsen
- 16   Carl Zeiss—Palmos
Klaus-Eckard Riess
- 22   Min beskedne Praktiflex
Klaus-Eckard Riess
- 25   Kvindeligt kanonfotograf
Lennart Weber
- 30   Dannelsesrejser i Europa
Ann Vibeke Knudsen
- 35   Medlemsorientering
Klaus-Eckard Riess
- 43   Billedgruppen
Gerhard Ryding / Ann Vibeke Knudsen
- 45   Bog- & Udstillingsomtale
Ann Vibeke Knudsen / Klaus-Eckard Riess
- 47   Mødekalender
- 48   Anvisningssalg

Forside

Fotograf Theodor Nielsen, Varde. Dobbelt-dobbeltgængerbillede. Vist af fotografen selv og hans hustru. Billedet tilhører en efterkommer af fotografen, Charly Rise.

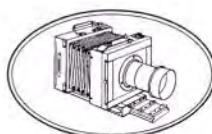

Storm-Petersens Dagbog.

Kgl. Hoffotograf Elfelt har i Forskønnelsesforeningen udtalt, at han følte sig pludlig berørt ved Kanonfotograferne ....

*I 1918 findes der nogle artikler i datidens aviser,
hvor hoffotograf Elfelt skælder ud på kanonfotograferne.
Det fik Storm P til at lave denne tegning,
der blev bragt i BT 2. marts 1918.*

meopta

Ja, vi gamle kan sikkert huske navnet på det tjekkoslovakiske firma fra vore unge år. For mig var det ensbetydende med Opemus forstørrelsesapparatet, et begynderudstyr til en overkommelig pris. Man fandt det ofte på skoler, som tilbød fotolære som valgfag, og hvor udstyrets pris også havde en betydning. Men hvad stod firma Meopta egentlig for?

Under det kommunistiske regime var der ikke megen information at hente om firmaet. Den engelske hjemmeside

meside af det nuværende Meopta har kun en opremsning af produkter. Fra en historisk hjemmeside kunne jeg dog downloade Meopta-brochurer fra 1960'erne. Men desværre er hver enkel side en billedfil på tjekkisk. De var blevet lavet i anledning af jubilæer på 30, 35 og 50 år, samt en hel bog ved 45 år. Jeg gik i gang med det tjekkiske sprog via OCR (billede til tekst proces) og Google translation. Resultatet

kunne ind imellem være helt volapyk, dog håber jeg at have fået det væsentligste frem.

Først lidt om den historiske baggrund. Indtil afslutningen af 1. verdenskrig var Tjekkoslovakiet en del af det habsburgske, østrigsk-ungarske kejserdømme. Tjekkiet havde tætte relationer til den tyske kultur, medens Slovakiet var fattigere og mere slavisk præget. Tjekkiet besad en stor våbenindustri (Skoda) og tilmed en optisk produktion. Efter freden i Versailles 1920 fik Tjekkoslovakiet selvstændighed,

men allerede i 1938 accepterede de andre europæiske magter Nazitysklands annektering af Sudeterland (tysk mindretal), som endte med besættelsen af hele Tjekkiet, medens Slovakiet blev et tysk domineret "frit" land.

Tjekkiets industri var derefter en del af den tyske krigsmedje. 1945 blev områderne befriet af Sovjetunionen i henhold til de allieredes aftale på Jalta. Tjekkiet og Slovakiet blev slået

Af Leif Johansen

Prerov værk.

sammen, og i 1948 skabte kommunisterne igennem et russisk støttet kup et såkaldt folkedemokrati. Tjekkoslaviet blev medlem af Warszawa Pagten og af Comecon, som stod for handelssamarbejdet i Østblokken. Efter dens sammenbrud i 1989 blev der i 1990 først dannet et frit Tjekkoslaviet, som fra 1993 igen deltes i staterne Tjekkiet og Slovakiet.

1907 er året for grundlæggelsen af den optiske industri, idet ordrer på panoramateleskoper og kikkerter gav impuls til etableringen af produktionen af optiske instrumenter i Bratislava. I mellemkrigsårene kom flere optiske fabrikker til på forskellige steder. Nævnes skal **Optikotechna** fra 1933 i Přerov nær Brno. Initiativet blev taget af professoren ved den lokale industrifagskole Dr. A. Mazurka. I starten fremstillede syv medarbejdere simple optiske produkter, som var blevet konstrueret og beregnet af grundlæggeren. Omkring 1935 kom nye ejere til, der i nye bygninger startede en produktion

til hæren, som omfattede bl.a. forstørrelsesapparater, enkel optik, sigtekikkerter og diaprojektorer. 1938 fremstillede man det første forstørrelsesapparat med skråtstillet stang og autofokus. De trelinjede Benar objektiver blev forbedret til en Tessar-type og kaldtes Belar. De blev produceret med brændvidder fra 5,5 cm til 50 cm.

I den senere tid har jeg beskæftiget mig med historien om TLR 6x6 cm kameraer til 120 filmen. I denne forbindelse faldt jeg over Flexaret kameraet fra Meopta, som et rimelig solidt TLR kamera i mellemklassen, og lidt i stil med de bedste Rollop versioner fra Lipca i Vesttyskland. Det var brødrene **Bradac**, der var begyndt at fremstille TLR-kameraer (Rolleitype) med navnet Kamarad, hvormed Flexaret serien startede. De havde en fabrik i Hovorcovice lige nord for Prag. Efter et par år i finansiell uføre blev kameraproduktionen inklusiv konstruktionsbrødrene overtaget af Optikotechna og flyttede til Přerov, hvor TLR produktionen fortsatte. Samtidig begyndte man med 16 mm og 8 mm, og snart fulgte op-tagere til de samme formater.

Jindřich Suchánek startede et lille værksted 1930 i Brno og lavede laboratorieudstyr til skoler. Hans firma JSB (i dag betegnet som Suchanek) lavede også 16 mm projektorer. Snart kom der 16 mm optagere og 1932 den første Admira dobbelt 8 mm optager og en 9½ mm optager.

Under 2. verdenskrig blev alle firmaerne forflygtede. Bl.a. flyttede Carl Zeiss dele af produktionen i bombeskjul i Tjekkoslaviet.

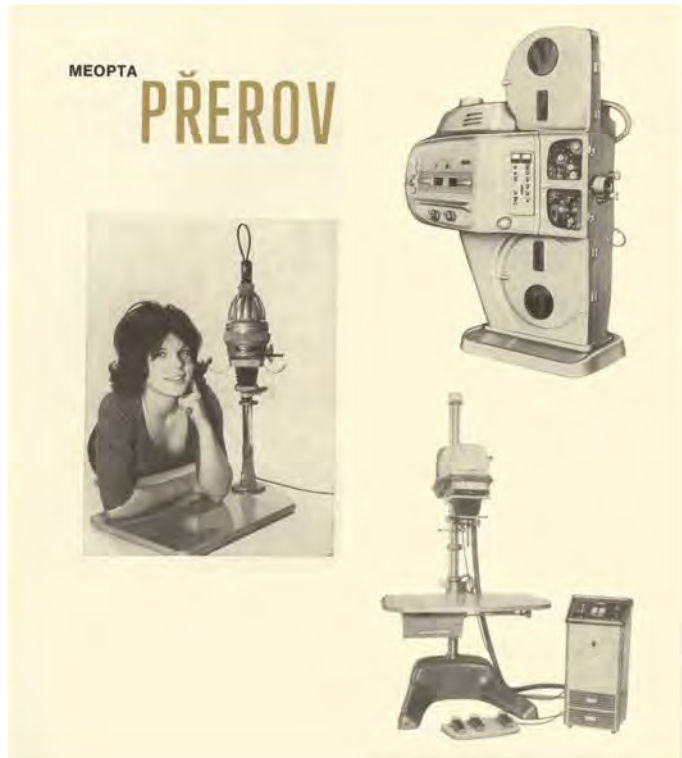
Efter 1945 og frem mod 1950 blev virksomhederne nationaliseret og organiseret ud fra kommunistiske planøkonomiske ideer, der lignede kombinatkonstruktionen i DDR.

Blandt de spredte virksomheder, som indgik i denne fortløbende proces, var det lille firma ETA blevet startet i Prag lige efter krigen. Allerede 1946 blev det nationaliseret under Optikotechna. Deres 24x36 kamera Etareta blev derefter omdøbt til Meopta, som senere blev navnet for hele koncernen.

I den kommunistiske planøkonomi nedlagde man ikke gerne et produktionssted. Dermed kom Optikotechna/Meopta til at bestå af produktionssteder spredt ud over Tjekkoslaviet. Hvor DDR havde sine fabrikker samlet i Dresden området, blev afstandene i Tjekkoslaviet meget større.

I brochurer fra ca. 1970 ses, at der dette år var fire produktionssteder.

Det oprindelige ligger i **Přerov** ca. 50 km NØ for Brno. Her producerede man bl.a. Opemus forstørrelsesapparater og professionelt filmudstyr.

I **Bratislava** fremstillede man lysbilledudstyr og videnskabeligt udstyr til både amatører og professionelle fotografer.

I **Hynčice**, ca. 100 km NØ for Prag, blev serien af Mikromat kameraer til 16 mm film fremstillet, herunder stereokameraer til View Master hjul. Serien af TLR-kameraer havde rødder tilbage i 30'erne og i brødrene Bradac's toøjede Kamarad kamera. Desuden fremstillede man de af Leitz inspirerede forstørrelsesapparater Opema I og II.

Brno blev stedet for fremstilling af Admiral småfilmkameraer med oprindelse i ovennævnte Jindřich Suchánek's produktion. Der var tale om kameraer til dobbelt 8mm, super 8 og 16mm film.

Meopta svingede mellem at have hovedvægten liggende på en civil og en militær produktion, i perioder med stor overvægt af det sidste. Firmaet var en del af Comecons planøkonomi, hvor hvert produkt havde sit produktionssted i et bestemt land inden for fællesskabet. Spejlflekskameraer, SLR blev fremstillet i Dresden. Biografprojektorer blev samlet i Meopta. TLR endte også hos Meopta, så længe der overhovedet var salg i det. Det samme var tilfældet med kopierne af View Master. Takket være en tradi-

tion for militærprodukter, var Meopta også specialist i kikkertsigter til riffler. Tjekkerne gav udtryk for utilfredshed, da de i 1980'erne skulle afgive store dele af den civile fotoproduktion til østtyskerne. Det blev ikke sagt direkte, at produktionskapaciteten derefter blev brugt på det militære område.

Studerer man brochurerne, får man det forventelige billede af det kommunistiske paradys. Kønne piger sidder ved samlebånd eller demonstrerer apparater. De glade børn leger i fabrikkens børnehave. De unge stærke mænd fra det socialistiske hjemmeværn står vagt med gevær ved mindesmærket for den sovjetiske befrielse i 1945. En af mændene har fået ondt i armen og bliver undersøgt i fabrikkens sundhedsklinik af den kønne kvindelige læge, der får hjælp af den moderlige sygeplejerske. Ikke et ord om 1968 og det tjekiske forår, men historien om 1945 er trykt på blodrød baggrund.

I takt med den voksende militære produktion blev fremstillingen af kameraer til den jævne befolkning overført til underfirmaet Druopta.

1990 blev firmaet privatiseret og nåede gennem en rekonstruktion og et samarbejde med amerikanske York frem til at være et velkonsolideret aktieselskab i Tjekkoslaviet, senere Tjekkiet, med avanceret optik som produktionsområde. Det nye Meoptas hovedsæde i Europa er i Přerov - det gamle centrum - med afdeling i USA.

I henhold til deres hjemmeside har firmaet tre ben:

- * underleverandør af optisk udstyr til andre mærker og udstyr (OEM)
- * fritid, hobby, sport
- * militærudstyr kikkerter, sigter m.m.

Meopta i Danmark

Søgning i annoncedatabasen og i årsoversigter viser, at Belgisk Import Co. (Bico) omkring 1948 har repræsentationen.

UDSTILLING

fra 1.-25. Juni Kl. 9-16 (Lørdag 9-13. Grundlovsdag lukket)

Forstørrelsesapparater
Mikroskoper
Fotografapparater
Luper — Løseglas
8 mm Gengiver og Østager
16 mm Tangengivere
8 & 16 mm Redigeringsbord
Stativer
Synkronisatorer
Tusodoliter
Nivelleringsinstrumenter
Kikkerter
Hygrometre
og meget mere

BELGISK IMPORT COMPAGNI
Landemærket II

Man ser ingen kameraer, men en del udstyr og småfilmsoptagere og -gengivere. Vigtigst var forstørrelsesapparater. Ud fra årsoversigterne blev Opemus solgt til langt op i 1960'erne.

OPEMUS

— tre formater i eet

24 x 36

3 x 4

4 x 4

Glasfri negativholdere
 Skrå søjle sikrer projektionsbilledets rette placering
 Apparatets hoved drejes vertikalt eller horisontalt efter behag
 Bekvem og sikker indstilling
 Vibrationsfrit, stabilt og holdbart konstrueret

Levering september-oktober ved bestilling nu!
 Pris med BELAR 1:4,5 — 35 mm og rødfilter ca. kr. 385,00

BELGISK IMPORT COMPAGNI

LANDEMÆRKET II — KØBENHAVN K.
 Tlf. C. 4712-2473-7073 · Tjgr.-adr.: BICOFOTO

Admira

En ny 8 mm optager til vendespoler, med det rigtige udstyr til den rigtige pris. Flad og lækker form — præcisionsværk med 5 hastigheder og enkeltbilleder. Udskiftelig kvalitetsoptik, leveres normalt med MIRAR 1:2,8 — 12,5 mm. — Mekanisk tælleværk med „klik“ for hver 16 cm scene. Optisk universalsøger med parallaxudligning ned til 33 cm. — Let at betjene —

let at sætte film i ... .. kr. **545,00**

Tele-MIRAR 1:3,5—35 mm. kr. **290,00**. Nærindestillingsaggregat til 12 cm med 2-sidet kontakmaske: kr. **15,00**.

Omkring 1955 og nogle år frem var dobbelt 8 mm Admiraoptagere til salg, men med super 8 forsvandt det.

1960 er der annonce for Mikroma II 16 mm still kamera med udstyr og projektor. Mærkeligt at danskerne ikke fik tilbudt Flexaret som et billig alternativ til Rolleicord og Rolleiflex.

NB. De oversatte brochurer samt en udvidet artikel om Meopta kan downloades som pdf filer fra:

<https://www.kamerasamling.dk/litteratur/artikel.html>.

Se også :

https://www.kamerasamling.dk/meopta/historie_meopta.html.

108 FARVEFOTOS for kr. 26,-!

MIKROMA-TILBEHØR

Mikroma
- systemet med de tekniske og økonomiske fortrin . . . !

Det sensationelle MIKROMA II er et allround præcisionskamera i lommeformat med en fantastisk specialoptik og forbløffende skarp-hedsdybde, selv på helt korte afstande. Økonomien er uovertruffen. De får 3 AGFACOLOR farvefilm med 108 optagelser for kun kr. 26,- incl. fremkaldelse.

EN FOTOGRAFISK DAGBOG - fylder intet, arbejder lige sikkert og diskret overalt.

Mikroma II

med 4-linset MIRAR 35, hurtigoptrek, 1/5 til 1/1000 sek. **kr. 220,-**

- ikke udsolde på Værdensbutikken i Brønshøj.

Meopta Opema.

Dobbelte gængerbilleder

I 1860'erne blev det, for de professionelle fotografer, "moderne" at more sig med at fremstille de morsomme "dobbelte gængerbilleder", altså to portrætter af den samme person i forskellige stillinger, samlet på ét glasnegativ. Man finder ikke voldsomt mange dobbelte gængerbilleder, men de dukker op, og ofte uden at fotografiernes ejere selv har opdaget dem.

Dobbelte gængerbilleder

Men de er der, og det kan ofte være fotografen selv eller en god ven, der er gengivet på de charmerende fotografier. Måske tog man også den slags finurlige billeder med på datidens industriudstillinger, som bevis på, at man kunne mere end "blot" at tage almindelige portrætter.

I årtierne omkring 1900 har man igen opdaget de morsomme dobbeltgængerbilleder, nu måske mere drabelige, hvor en herre har hugget sit eget hoved af. Eller man kunne, mere spektakulært, servere sit hoved på et fad.

Også dobbelt-dobbelgængerbilleder har vi set, og den slags findes fx i fotografernes egne samlinger, hvor kuriositeterne er endt.

Endelig er der tripelbilleder. Fotograf L. Christensen i Storehedinge har fremstillet et imponerende kabinetkort: Den samme herre ses på cykel, med stok og parat til at gribe cyklisten, altså sig selv. Og fotograf Alfred Kjølner i Allinge har fået "hals-hugget" en af sine gode venner.

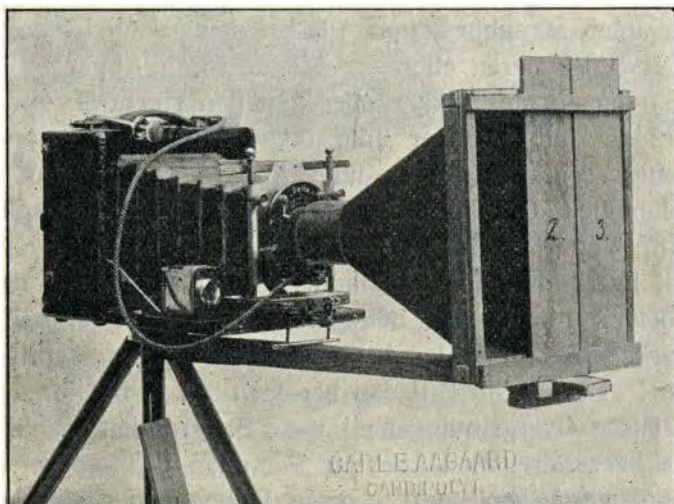

Billedtekster på side 14.

Dobbeltgængerbilleder

Carl Aagaards kamera med forbygning og tre skodder. Fra Dansk Fotografisk Tidsskrift sept. 1908.

Hvor kom inspirationen fra?

Dobbeltgængerbilleder eller trickbilleder blev populære overalt i den vestlige verden. Kigger vi ud i verden findes der mange, virkelig herlige og fantasifulde billeder, ikke mindst fra 1860-1870'erne. Hvordan billederne skulle fremstilles har man lært af hinanden og selvfølgelig har man kunnet læse sig til det i dati-

Billedtekster til side 12 og 13:

Side 12, øverst:

Foto L. Christensen, Storehedinge. En herre på cykel, en med stok og en parat til at gribe cyklisten, skulle han vælte. Samme person, måske fotografen selv? Kabinetfoto. Et trippelgængerbillede. Foto tilhører Peter Holst Eriksen.

Side 12, nederst:

Fotograf Alfred Kjøller, Allinge. Personen er Otto Svendsen, fotograferet ca. 1918. Et trippelgængerbillede, hvor Otto Svendsen ses stående til venstre, og to fotos af ham liggende, på det ene har man sørget for kun at få hovedet med, på det sidste kun kroppen. Bornholms Museum.

Side 13:

Foto Carl Aagard, København. Trippelgængerbilleder, fotografen selv i atelieret og på kontoret i hans atelier. Fra Uffe Mortensens samling.

*Foto Peter Most, København. Dobbeltgængerbillede, måske af en god ven, som fotografen har anbragt på en stol, 1860'erne.
Tilhører Gerhard Ryding.*

dens fotobøger. Fotografiet var stadig nyt og det var spændende at udfordre den ny tekniks mange muligheder.

Hvordan blev disse billeder fremstillet?

De første annoncer med omtale af dobbeltbillederne i Danmark finder vi i aviserne i 1860'erne. I 1865 blev fotograf Wilhelm Warburg, på Amagertorv i København, fremhævet som den første danske fotograf, der fremstillede disse billeder. (Jeg har desværre ikke til dato fundet eksempler på hans dobbeltgængerbilleder – eller andre portrætter af ham).

I avisen Dags-Telegraphen, København, 25. oktober 1865 kan man læse: ”Dobbeltgænger-Photographier”. Saaledes kalder Hr. Photograph Wilh. Warburg, Amagertorv Nr. 21, nogle af ham konstruerede nye Photographier, der vise den Portraiterede i to forskjellige Stillinger paa een og samme Plade. Som et Curiosum kunne vi tilføie, at en Person har benyttet denne nye Maade at photographere paa saaledes, at han, trædende ind ad Døren, har den fornøielse at hilse paa sig selv, siddende midt i Værelset.”

I Berlingske Tidende, november 1865, kan man læse, at dobbeltgængerbilleder har til formål at ”give et fuldstændigere og tydeligere Billede af den photographerede Person, ved paa samme Plade at vise

*Foto C. Støckel, Rønne. Dobbeltgængerbillede af vennen, fotograf Chr. Schjerning ved fotografens universalmøbel, 1870'erne.
Bornholms Ø-Arkiv.*

den afbildede Person i tvende aldeles forskellige Stillinger. Hvorledes dette udføres, skulle vi ikke kunne sige, men vist er det, at denne Metode bidrager væsentligt til at give en klar Fremstilling om den Photographeredes Personlighed.”

Omkring år 1900 blev der fornyet interesse for disse herlige billeder, specielt var datidens dygtige amatørfotografer optaget af processen og brugte den tilsyneladende relativt flittigt.

En der morede sig med teknikken, og endda kom med en udførlig anvisning, var teknisk fotograf, civilingeniør Carl Aagaard, fotograf ca. 1901-1920'erne. Aagaard var kyndig, velbevandret i de fotografiske teknikker og selv en dygtig fotograf. Han var dertil redaktør for Dansk Fotografisk Tidsskrift fra 1902 til sin død i 1938. Desuden skrev han Dansk fotografisk Forenings historie 1879-1929.

Aagaard optog selv i hvert fald to ”trippelgængere”, billeder af sig selv i atelieret, og dertil har han i Dansk Fotografisk Tidsskrift 1908 omhyggeligt forklaret, hvordan den slags billeder skulle fremstilles:

”Fotografier, hvor samme person optræder flere gange på samme billede, vækker altid en vis opmærksomhed. Der er adskillige måder at lave sådanne billeder på, dels kan flere billeder indkopieres på samme stykke kopipapir, dels kan man fotografere flere gange på samme plade mod en sort baggrund, men ingen af metoderne giver et så morsomt og tilsyneladende uforklarligt resultat som efterfølgende, hvor man fotograferer mod en hvilken som helst baggrund, netop helst en ikke ensartet. Princippet er, at man ved hjælp af en forbygning og passende skodder, fx tre, belyser en tredjedel ad gangen, medens de to tredjedele bliver ubelyste ved hver eksponering. Overgangene fra den ene belyste stribe til den anden vil på baggrunden aldeles udjævnes, så man ikke vil ane, at der er sket tre eksponeringer”. Herefter uddyber Aagaard rent teknisk, hvordan processen udføres.

Læs mere: Carl Aagaard, Dansk Fotografisk Tidsskrift, 30. Aargang, No. 9, 1908. (Du kan læse hele artiklen og se flere billeder på min hjemmeside: fotohistorie.com).

Carl Zeiss - Palmos

I 1846 grundlagte Carl Zeiss sit optiske værksted i Jena. På trods af dramatiske begivenheder under og efter anden verdenskrig, eksisterer Carl Zeiss AG med succes i Tyskland den dag i dag.

Fotoobjektiver begyndte fa. Carl Zeiss først at beskæftige sig med i 1890, da Dr. Paul Rudolph udviklede det første anastigmatiske objektiv, der senere blev kendt under betegnelsen Protar. I 1897 kom den første Planar, år 1900 fulgte Unar og i 1902 det berømte "ørneøje" Tessar.

I 1899 samarbejdede Dr. Paul Rudolph fra Carl Zeiss med Curt Bentzin i Görlitz om oprettelse af Camerawerk AG Palmos i Jena. Selv rådede Paul Rudolph over en aktiekapital på 51,6 %, og andre af Zeiss' medarbejdere tegnede ligeledes aktier i foretagendet.

Som den sjældne annonce fra 1900 viser, lancerede man et opsigtsvækkende rullefilmskamera med spaltelukker i format 6 x 9 cm og objektiv Unar f 6,3/112 mm. Desuden ses på annoncen første gang pladekameraet Minimum Palmos. Navnet peger på, at apparatet kan klappes sammen til minimal størrelse. Ingen kunne i år 1900 forestille sig, at kameraet ville holde sig på markedet i mere end et kvart århundrede. Den allerførste model havde et kamerahus af træ, de efterfølgende fik et af metal.

Af Klaus-Eckard Riess

Objektivkonstruktør Paul Rudolph viser sin kædeløse cykel til Carl Zeiss-lederen Ernst Abbe og producenten af optisk glas Otto Schott, 1898.

Carl Zeiss
Optische Werkstaette
Jena.

Berlin NW. Dorotheenstrasse 29 II.
London W. Margaret Street 29, Regent Street.

Abtheilung für Photographie.

**Photographische Objektiv
und Hilfsapparate.**

Kataloge gratis und franco.

Protar, Planar und Unar stehen unter Patentschutz, und es sind ausser uns nur die folgenden Firmen zur Anfertigung derselben berechtigt:
Bausch and Lomb Optical Co., Rochester N. Y. (U. S. A.) and New York city;
Karl Fritsch, vorm. Prokesch, Wien VI, Gumpendorferstrasse 31;
F. Koristka, Mailand, Via G. Bevere No. 21;
E. Krauss, Paris, 21/23 Rue Albouy;
Ross Ltd., London W., New, Bond Street 111.

**Lichtstarke
Photogr. Objektiv**
mit anastigmatischer
Bildebnung
für alle Zwecke.

1890
1:6.3, 1:8, 1:9, 1:18

Carl Zeiss,
Optische Werkstaette,
Berlin N.W. Dorotheenstrasse 29, **Jena.** London W. Margaret Str. 29, Regent Str.

1900
1:4.5 bis 1:5.6

Protar, Planar und Unar stehen unter Patentschutz und ausser uns sind nur die folgenden Firmen zur Anfertigung derselben berechtigt:
Bausch and Lomb Opt. Co., Rochester N. Y.,
Karl Fritsch, vorm. Prokesch, Wien.
F. Koristka, Mailand.
E. Krauss, Paris.
Ross Ltd., London.

Carl Zeiss fotoobjektiver 1890 - 1900.

Annonce fra Aktiengesellschaft Camerawerk Paltmos, 1900.

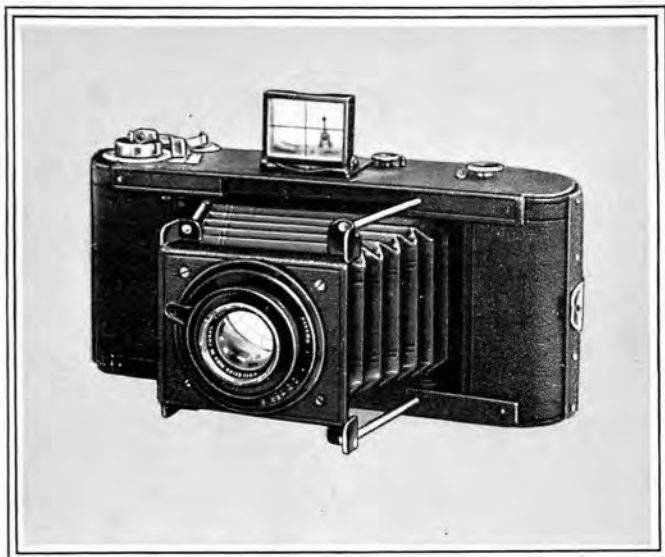

Aktiengesellschaft
**Camerawerk
„Paltmos“,
Jena.** 1484

Spezialitäten:
**Hand- und Stativ-
Kameras**

mit Pokal-Schlitzverschluss
für
Platten und Rollfilms mit Tageslichtwechselung.
**Rollfilm-Kassetten.
Wechsel-Kassetten.**
Komplette Ausrüstungen.

Minimum - Paltmos.
Universal - Paltmos.
Film - Paltmos 6.9.

Eine „Pamos“-Camera aus dem Jahre 1901 mit Kuppelung von Schlitzverschluß und Filmtransport!

Desværre oparbejdede Camerawerk AG Palmos et alvorligt underskud. Carl Zeiss-lederen Ernst Abbe måtte træde til for at hjælpe Paul Rudolph og hans ca. 50 medarbejdere ud af problemerne. Han afsluttede forbindelsen til Curt Bentzin i Görlitz og oprettede allerede i 1902 "Carl Zeiss Jena Abteilung Palmos-Camera-bau".

En relativ sjælden fugl må det store Magnar Camera fra ca. 1906 have været. Teleobjektivet på 80 cm brændvidde, som kan trækkes ud af huset og skubbes ind igen, har sikkert gjort det svært at håndtere det imponerende kamera. Prisen i USA er angivet til at være \$ 288.

Produktionen af Minimum Palmos kørte uændret videre, indtil Palmos-Camerabau sammen med Hüttig & Sohn, Emil Wünsche og Dr. R. Krügener blev til Ica AG i 1909.

Heller ikke igennem de derefter følgende mange år mistede modellen sin popularitet, idet den endnu optræder i Ica-kataloget fra 1925 i syv forskellige udgaver, heraf tre som stereo.

Som Stereo Minimum Palmos listes kameraet sidste gang i 1930 hos Zeiss Ikon AG.

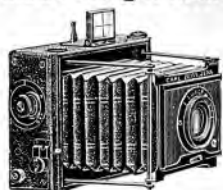
*Øverst:
Rullefilmskamera 6 x 9 cm med spalte-lukker og Unar f 6,3/112mm objektiv.
Foto fra Richard Hummel
"Spiegelreflexkamas aus Dresden".*

*I midten:
Det første Minimum-Palmos kamera, endnu med kamerahus af træ.*

*Nederst:
Det efterfølgende kamera med kamera-huset i metal.*

Palmos Cameras

made of light metal.

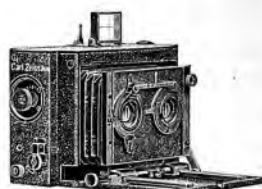
1150

The Minimum Palmos
for 6×9, 6.5×9, 9×12 cm
3 1/4 × 4 1/4, and 4×5 in. Plates.

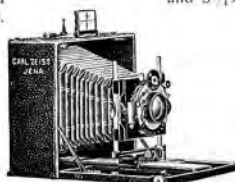
1098

The Minimum Palmos
9×18 cm (3 1/2 × 7 in.)
for Stereoscopic and
Panoramic Views.

1124

The Stereo-Palmos
for 9×12 cm
and 3 1/4 × 4 1/4 in. Plates.

1183

The Universal Palmos

for 9×12 cm and
3 1/4 × 4 1/4 in. Plates.

Without producing focal differences the various **Palmos Dark Slides** may be used alternately, viz: the double dark slide (for plates and cut films), the film-pack slide, the adapter for metal dark slides, the roll-holder, and the adapter for the Zeiss Pack-Slide.

ZEISS

PHOTOGRAPHIC
OBJECTIVES

PALMOS CAMERAS

1091

Berlin
Frankfurt a. M.
Hamburg

CARL ZEISS
JENA

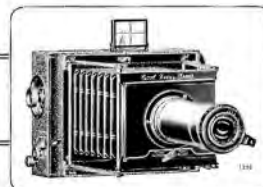
London
St. Petersburg
Vienna

P. 103

ZEISS

TELE-ADAPTER
FOR
HAND CAMERAS

1091

Telegraphic Addresses: ZEISSWERK JENA.
DIASINIC LONDON.

LONDON W. 29, Margaret Street, Regent Street.

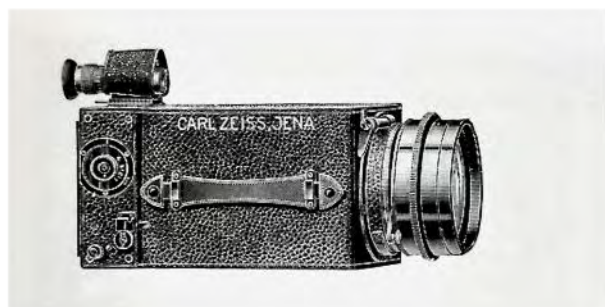
Berlin: Hamburg, Frankfurt a. M., St. Petersburg, Vienna.

P. 72

*Minimum-Palmos med
Zeiss Tele-Adapter Mag-
nar 1:10 F=45cm.*

*Magnar kamera med Magnar teleobjektiv f:10 F=80cm, 1906.
Fra Lawrence J. Gubas "Zeiss and Photography".*

Litteratur:
Lawrence J. Gubas "Zeiss and Photography".
Bernd K. Otto "Carl Zeiss Kamera-Register 1902 - 2012".
Richard Hummel "Spiegelreflexkameras aus Dresden".
Gerhard Jehmlich "Der VEB Pentacon Dresden".

456 Ica- 9x12
457 Minimum-Palmos 10x15

Präzisionsausführung · Vorhang-Schlitzverschluss

Bei dieser Camera befindet sich die Vorrichtung zum Verstellen der Schlitzöffnung an der Seite. Der Schlitzverschluss ermöglicht Aufnahmen bis zu 1/500 Sek.

Der Apparat Nr. 457, Postkartenformat, erfreut sich einer ganz besonderen Beliebtheit in Kreisen der Sportfreunde, Wehrmänner und Berichterstatter. Auch ist dieses Modell mit Anlegkasernen ausgestattet. Als Ersatz für diese Apparate dient Hartgummi besonderer Zusammensetzung.

Lederbalgen

Nr. 456
Für Platten und Film packs 9x12 cm
Größe 17,5x8,5x13,5 cm — Gewicht 1300 g

Nr. 457
Für Platten und Film packs 10x15 cm
Größe 21,5x8,5x16,5 cm — Gewicht 2000 g

Zubehör:
Nr. 456 Drei Doppelkassetten zum Einziehen — Matschenrahmen mit Kappe und Drahtauflöser
Nr. 457 Drei Doppelkassetten zum Anlegen — Matschenrahmen mit Kappe und Drahtauflöser

Objektiv-Verstärkung	Nr. 456* 9x12 cm	Nr. 457** 10x15 cm	Nr. 456 15 cm	Nr. 457 18 cm
U	Zeiss-Tessar 1:4.5	—	15	16,5
M	Zeiss-Triotar 1:3.5	—	15	18 (C)

* Zeiss-Tessar 1:4.5 f=75 mm in A Fassung | lassen sich an diesen Cameras
** Zeiss-Teta-Tessar 1:4.3 f=75 mm in A Fassung | vertikal verwendet

Nr. 456	Nr. 457	Sonderzubehör und Ergänzungsteile
729/6	737/12	Einzelne Doppelkassette
742/6	740/12	Filmpackkassette
750/6	—	Wechselkassette
456/3	—	Rollefilmkassette
456/1	457/1	Umschlingungsgehäuse für Teile-Ansatz
1713	1713/2	Rindledertasche für Apparat und drei Doppelkassetten (C)

Siehe auch Minimum-Palmos Nr. 454, 493 und 496

Fra Ica kataloget 1925.

Ica Klapp-Palmos 255
© Kjeld Jensen.

Ica Klapp-Stereo-Palmos
695
© Coeln, Wien.

Stereo Minimum-Palmos,
sidste gang listet hos Zeiss
Ikon AG i 1930.
© Bernd K. Otto "Carl Zeiss
Kamera-Register 1902 -
2012".

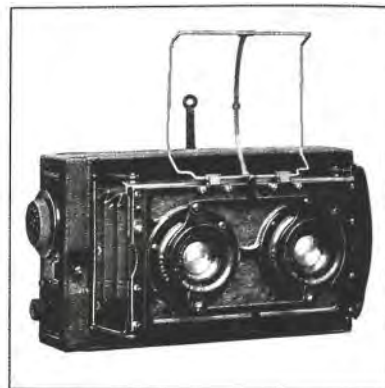

Zeiss Ikon AG,
Dresden

Reg.-Nr.: 157.2.04

Name: Stereo Minimum-Palmos
Bestellnummer: 693
Film: Platten und Film packs
Typ: Stereo- und Panoramakamera
Buchstabencode:

Abmessungen mm: 185x60x105
Gewicht g: 1100
Bildformat: 6x13 cm
Stückzahl:

Registervariante 157.2.04.1
Bestellnummer 693 U
Gelistet von bis 11.26 – 1930

157.2.04.2
693 M
11.26 – 1929

Min beskedne gamle Praktiflex

Forløberen for den store og kendte Praktica-serie

Praktiflex blev fremstillet i en virksomhed, der var blevet grundlagt som Kamera-Werkstätten Guthe & Thorsch i 1919. Da Benno Thorsch var halvjøde, begyndte jorden at brænde under ham i nazitiden og han lavede en byttehandel med tysk-amerikaneren Charles A. Noble, der i 1938 slog sig ned i Dresden og overtog fabrikken.

Vel sagtens inspireret af verdens første 35mm SLR-kamera Kine Exakta, som Johann Steenbergens Ihagee havde introduceret i 1936, fandt Charles A. Noble på at få lanceret et tilsvarende, men enklere og billigere kamera. Det førte til, at han på forårsmessen 1939 i Leipzig kunne præsentere det første Praktiflex, stort set svarende til mit eget, der var blevet konstrueret af Alois Hoheisel.

1941 kunne Hoheisel fremvise et forbedret Praktiflex II, men på grund af krigen kom det aldrig i produktion.

Af Klaus-Eckard Riess

I maj måned 1945 blev Dresden besat af russerne. Næsten omgående afkrævede de Charles A. Noble en produktion af 25.000 Praktiflex kameraer. For at skaffe de nødvendige objektiver dertil, tog han under allerstørste besvær sammen med sin søn John til det amerikanske besatte Carl Zeiss i Jena. Knap nok var far og søn vendt tilbage, før de blev arresteret af russerne og holdt tilbage i månedsvis under usle forhold i GPU-fængslet i Dresden. Derefter forsvandt far og søn i mange år i russernes Gulag-system i Tyskland, og for John H. Nobles vedkommende også i Sibirien.

I løbet af 1946 blev Kamera-Werkstätten konfiskeret og nationaliseret som VEB (Volkseigener Betrieb). Samme år blev konstruktøren Siegfried Böhm beordret fra Zeiss Ikon til Kamera Werkstätten for at tage sig af den tekniske udvikling og tilfredsstille den russiske besættelsesmagts krav. I tiden fra februar 1946 til april 1948 producerede de dengang kun ca. 60 ansatte et pænt antal Praktiflex af den oprindelige type, deriblandt mit kamera. Eneste fornyelse var en større fremtræksknop med tæller, samt en større retur-spolingsknop.

Det karakteristiske for Praktiflex af første generation er udløserknappen på topdækslet. Trykkes den ned, så bevæger spejlet sig op og lukkeren udløses. Slippes knappen derefter op igen, så bevæger spejlet sig samtidigt ned. Dette fik Siegfried Böhm lavet om på i oktober 1947 med en rigtig spejlmekanisme og rund udløserknap på fronten af Praktiflex II. Objektivgevindet var stadig M 40 x 1 mm. Det blev først ændret til M 42 x 1 mm fra oktober 1948. Et år senere, i oktober 1949, indførtes det sidenhen kendte navn Praktica sammen med et gennemforbedret kamera.

Objektivet på min Praktiflex I er et "Anastigmat Vitar 1 : 2,9 F = 5 cm" fra Ernst Ludwig i Lausa ved Dresden.

Det sjove er, at på samme måde som Nikon i 1948 startede med at kopiere Zeiss Ikon's Contax, for mange år senere totalt at overhale den tyske kameraindustri, således var det japanske Asahiflex fra 1950'erne en temmelig nøje efterligning af Praktiflex fra Kamera-Werkstätten i Dresden.

Kilder:

Richard Hummel "Spiegelreflexkameras aus Dresden".

Gerhard Jemlich "Der VEB Pentacon Dresden".

Herbert Blumtritt "Geschichte der Dresdner Fotoindustrie".

Kamera-Werkstätten i Dresden-Niedersedlitz ved Charles A. Nobles tid.

Kvindelig kanonfotograf

- måske vores eneste

Kongelig hoffotograf Peter Elfelt førte i mange år krig mod kanonfotograferne, og som formand for Dansk Fotografisk Forening skrev han i starten af 1900-tallet et utal af breve til staten, kommuner, politi og medierne. Elfelt mente, at kanonfotograferne førte unfair konkurrence over for fotografer med eget atelier.

Måske er det en af forklaringerne på, at der ofte har været set ned på kanonfotograferne. En anden forklaring kan være kvaliteten af deres arbejde. Det færdige produkt var ofte lidt uskarpt, misfarvet og med ufærdige kanter på alle fire sider, fordi fotografierne i postkortformat blev fremkaldt direkte, hvor kanonfotografen havde taget opstilling. De blev skyllet i en spand med vand, der stod på gaden – eller hang under kamerastativet – og vandet blev næppe udskiftet i løbet af dagen.

Trods disse forhold er der gode grunde til at beskæftige sig med kanonfotografernes arbejde. De spiller en vigtig rolle i vores kulturhistoriske arv. For mange familier var det hurtigt fremstillede postkort ofte den nemmeste vej til et

Ægtepar med sønnen Knud, der ifølge postkortets bagside den 23. april 1921 i "strålende solskin var på Rådhuspladsen for at blive kanonfotograferet". Fotograf ukendt. Postkort i privateje.

Af Lennart Weber.

Kay Hagstrøm med sin kukkasse på Christianshavn. Privateje.

Marie og Kay Hagstrøm fotograferet i København i starten af 1920'erne. Ukendt fotograf. Privateje.

minde om et besøg i f.eks. København, og der er blandt fotonørder stigende opmærksomhed omkring kanonfotografernes arbejde.

Fra starten af 1900-tallet og frem til 1960'erne var det ganske almindeligt at møde kanonfotografer ved de store turiststeder i navnlig København. De levede af at tage hurtige fotografier af turister ved Den Lille Havfrue, Amalienborg, Tivoli, Rådhuspladsen og mange andre steder. I avisannoncer kan man læse, at de også stod ved dyrskuer og andre større begivenheder.

Formentlig har kanonfotograferne været i gang i mere end 100 år. Der findes ferrotypier fra 1880'erne, og vi har set kanonfotografer frem til 1980'erne, hvor den sidste kanonfotograf lukkede i Aarhus.

Blandt de aktive kanonfotografer var ægteparret Marie Hagstrøm (1901-1996) og Kay Hag-

strøm (1893-1980), som var fotografer i København og Hillerød fra omkring 1920 til ca. 1960. De er et godt eksempel på kanonfotografernes hverdag, og måske var Marie Hagstrøm den eneste kvindelige kanonfotograf. Om det er tilfældet, vil de kommende års forskning i dette område sikkert afdække.

Kay Hagstrøm

Kay Edmund Ernold Skat Hagstrøm blev født 28. november 1893 i København. Han blev i 1920 gift med Marie Oline Michelsen. Kay var oprindeligt uddannet skrædder, men han fik hurtig interesse for fotografering, og det nygifte ægtepar åbnede i starten af 1920'erne fotoatelier i København. Desuden tog Kay ofte opstilling med kukkassen på Rådhuspladsen og Marie Hagstrøm stillede sig op på Kongens Nytorv. Så de må have haft to kukkasser dengang.

Ægteparret Kay og Marie Hagstrøm boede fra 1922 i en lejlighed i Tibirkegade 1 på Nørrebro, og samtidig viser vejviserne for København, at de fra 1926 havde atelier på Strøget i København, nærmere bestemt Frederiksberggade 10, øverst i ejendommen, hvor der i flere år havde været fotoatelier.

Fotograf Jonals har i 1930'erne optaget et fotografi af to pelsklædte kvinder, som passerede Kongens Nytorv. Her blev de anråbt af en kvindelig kanonfotograf, som tilbød fotografering. Fotografiet tilhører Det Kgl. Bibliotek.

Anita Lauridsen, der er et af Kay og Marias børnebørn, og som har kendt fotografægteparret i rigtig mange år, har set Jonals fotografi, og hun er sikker på, at det er Marie Hagstrøm. Hun kan kende hatten, kittelkjolen samt Marie Hagstrøms statur. Der har næppe været mange kvindelige kanonfotografer, måske kun denne ene. Så selvom fotografen står med ryggen til, må det antages, at fotografiet viser Marie Hagstrøm.

Marie og Kay Hagstrøm fik fire børn. Frithjof blev gartner på Fredensborg Slot, Bjørn blev sælger, Bjarke blev arkitekt og Vivi Ann blev kunstner.

I 1933 flyttede familien til Fredensborg, hvor de deltog i kollektivet Freco. Nogle år senere flyttede de til Hillerød, hvor Kay og Marie begyndte at handle med symaskiner. Da Kay og Marie stoppede, overtog søn og svigerdatter, Bjarke og Bodil Hagstrøm, symaskineforretningen.

Kay havde mange specielle interesser. Han holdt foredrag, hvor han hypnotiserede gæsterne. Han var stærk fortaler for nedrustning, og han gik aktivt imod koppevaccination. Han mente, at det ville medføre hjernebetændelse hos børn, og det lykkedes ham at få egne børn fritaget for koppevaccination. Han var medlem af Retsforbundet og stillede i 1947 op til folketingsvalget, dog uden at blive valgt.

Jonals fotografi fra Kongens Nytorv med den kvindelige kanonfotograf og de to pelsklædte kvinder. Det antages med rimelig sikkerhed, at fotografen er Marie Hagstrøm. Fotografiet tilhører Det Kongelige Bibliotek.

Kay Hagstrøms kukkasse tilhører nu Museum Nordsjælland. Foto: Per Buchmann.

Kay Hagstrøms kukkasse med det fine objektiv, der skulle sikre, at postkortet blev bedst muligt. Foto: Per Buchmann.

Kay Hagstrøms kukkasse med stofhandsken, der skulle sikre, at fremkaldelse kunne ske i kassen mens dagslys blev lukket ude og på en måde hvor fotografen kunne føle sig frem. Foto: Per Buchmann.

Kay Hagstrøms kukkasse foran Frederiksborg Slot på det sted, hvor han oprindeligt stod dag efter dag i næsten 30 år. Foto: Per Buchmann.

I familien var det et samtaleemne, at Kay og Marie havde en venskabelig kappestrid. Marie mente, at hun kunne gøre ting bedre end Kay. Hun var en dygtig forretningskvinde, og langsomt overtog hun symaskineforretningen, mens Kay koncentrerede sig om kanonfotografering foran Frederiksborg Slot. Senere blev han optaget af kunst. Han udstillede ofte, og han var bl.a. formand for Gribskovmalerne.

Kukkassen

Kay Hagstrøm har efter alt at dømme stået foran Frederiksborg Slot fra en gang i 1930'erne til ca. 1960. Men vi ved, at der har været andre kanonfotografer i sving foran slottet før Kay Hagstrøm kom til byen. Der findes en del postkort, som tydeligvis er optaget omkring 1920.

Kay Hagstrøm har her fotograferet sin hustru, Marie Hagstrøm, på Rådhuspladsen med den ældste søn, Frithjof Hagstrøm, i barnevogn. Privateje.

I 1926 etablerede Kay og Marie Hagstrøm fotoforretning på Strøget i København. Her 2 fine fotografier af ukendte kvinder, signeret Hagstrøm 1927. Privateje.

Avisreferater fra forfatterforeningens mindefest for Leonora Christine på Frederiksborg Slot fredag den 8. juli 1921 nævner kanonfotografer. Ifølge referatet i Frederiksborg Amts Avis havde festen været et tilløbsstykke. I riddersalen på slottet var 600 indbudte gæster samlet til festen, og på Jægerbakken samledes over 5.000 mennesker for at følge festlighederne uden for slottet.

Også de københavnske aviser havde fyldige referater fra festen, og i en enkel artikel kunne man læse følgende:

Slotsgade og Torvet var smykket med flag, og en kanonfotograf havde taget plads uden for indkørslen til slottet for at markere, at byen var fuldt på højde med situationen.

Det har ikke været muligt at fastslå om kanonfotografen var fra Hillerød eller om det var en fotograf udefra, som blot var på en endags visit.

Dannelsesrejser i Europa

329. ROMA - Chiesa della Trinità dei Monti con la Scalinata - eretta da Sisto V nel 1585.

Det var en gammel tradition – i den vestlige verden - at sende sine sønner (sjældent døtrene) på dannelsesrejse i Europa. Frem til slutningen af 1800-årene var det en mulighed, forbeholdt de allermest velhavende, toppen af samfundet. Konger, fyrster, adelsfolk, dygtige og velhavende forretningsfolk sendte sønnerne

afsted, for at de kunne udvikle sig, få erfaring, lære sprog på universiteter i udlandet, dyrke familiens forbindelser i toppen af Europa, de kredse, man selv var rundet af. Det tog lang tid at rejse, så man var af sted halve og hele år.

Af Ann Vibeke Knudsen

Fotograf ukendt, Rom, den spanske trappe. Sidste del af 1800'årene. Tilhører Ole Hesager.

"Le Grand Tour" kaldte man denne rejse, som velhavende unge mænd i 16-1700-tallet var på i Europa, for overordnet at tilegne sig europæiske kultur. Men betegnelsen brugtes også om rejser i Europa, fortaget af borgerskabet, i anden halvdel af 1800-årene.

Når man samler på gamle fotografier, nogle af os fortrinsvis billeder fra 1800-tallet, så støder man ikke sjældent på visit- og kabinetfotos fra Rom, Schweiz, Paris, Athen osv. Mange er bragt hertil af rejsende i 1800-tallet – med årene har de mistet deres proveniens og betydning – er kasseret, solgt videre.

At rejse er at leve – sagde H.C. Andersen.

Selvfølgelig var det vigtigt for den rejsende at tage minder med sig hjem. H.C. Andersen er vores allermest berømte rej-

sende, han blev hjulpet af sted af sine velyndere og især egne unikke evner, og på sine tidligste ture tegnede – og skrev han – alt hvad han kunne. Men H.C. Andersen er nok det menneske i Danmark, der først, helhjertet, omfavnede den ny opfindelse, daguerreotypiet og senere fotografiet, han var straks helt med på, hvilke muligheder det rummede. Ingen er vel så tidligt og ofte blevet portrætteret som han. Men vi kan også af hans dagbøger se, at han hyppigt fra 1860'erne, købte stereoskopbilleder og andre fotografier på sine mange rejser. Minder han kunne tage med sig og vise frem for vennerne derhjemme. Fortælle rejsehistorier til de mange, som ikke vidste, hvordan alperne i Schweiz så ud, Venedigs kanaler eller Peterskirken i Rom. Fra sin rejse i Spanien og Frankrig 1862-1863 medbragte H.C. Andersen mange "gode Stereoskopbilleder fra Granada, Toledo og Sevilla". (Kilde H.C. Andersens dagbøger).

Frederik Knudtzon og hans søster Bertha blev portrætteret af den danske fotograf i Rom, Pietro (Peter) Boyesen i 1868. Han synes at have taget mange portrætter af sine landsmænd i de år han virkede i Rom, ca. 1855-1870'erne. Tilhører Kongelige Bibliotek.

*Foto Paolino Cavalieri, Perugia. Palazzo dei Priori, Perugia, 1870'erne.
Tilhører Ole Hesager.*

Flere og flere rejste afsted, om end det både i 1800'årene og de første årtier af 1900-tallet endnu var forbeholdt en velhavende overklasse. Og man bragte souvenirs med sig hjem, gerne prospekter af de steder man havde besøgt, enten som løse billeder – de fyldte ikke så meget – og kunne monteres i et fint album, når man kom hjem - eller fra 1870'erne elegante albums i kabinetkortformat. Når man er billedsamler, så kan man ikke undgå at støde på billeder og albums fra Italien, Frankrig, Schweiz, Sydtyskland – måske endda fra Grækenland og Ægypten. Taget af de dygtigste fotografer, som levede af at sælge til de relativt mange og stadig flere rejsende fra hele Europa og Amerika

*Foto Giorgio Sommer, Napoli. Napolitanske dragter. Sidste del af 1800'årene.
Tilhører Ole Hesager.*

11618 NAPOLI Costume

Sommer - Napoli

Foto Fratelli (Brødrene) Alinari, Firenze, panorama. 1870'erne.
Tilhører Ole Hesager.

Foto Fratelli (Brødrene) Alinari, Firenze, 1870'erne. Et arbejde af renaissance-kunstneren Masaccio, som Frederik Knudtzon skrev en disputats om. I fotografiets barndom var affotografering af ældre og samtidig kunst en meget stor opgave for fotograferne. Det var den eneste måde, man kunne formidle kunsten på. Den slags billeder er ikke interessante i dag, hvor man selvfølgelig foretrækker gode farvegengivelser. Til gengæld kan man have glæde af gamle fotografier af ødelagte eller forsvundne værker.

(Ed. Alinari) P. 2. N. 8088. ROMA - Chiesa di S. Clemente.
Un Angelo distrugge le ruote che dovevano servire per il martirio di S. Caterina. (Masaccio.)

Frederik Knudtzons fotografisamling.

En af vore billedsamlere, Ole Hesager, erhvervede for nogle år siden tre store kassetter, fyldt med fotografier. Især affotograferinger af berømte maleres renæssancekunst i Firenze, Siena, Rom, Perugia og andre steder. Men der er også unikke prospekter (topografiske billeder) fra de samme steder- og fra Napoli. Af kassetterne fremgår det, at billedsamlingen har tilhørt Frederik Gotschalk Knudtzon, 1843-1917, født i en velhavende købmandsfamilie i København. Han blev student fra Herlufsholm i 1862, vidste ikke rigtigt, hvad han så ville, blev af familien sendt til Rom, og blev i 1871 "magister i æstetik". I 1875 blev han dr. phil på afhandlingen "Masaccio og den florentinske Malerkunst paa hans Tid". Hesagers samlinger rummer de flere hundrede originalbilleder til disputatsen, som var et resultat af Knudtzons lange ophold i Rom og senere i Firenze.

På sine ældre dage skrev Knudtzon sine erindringer, flere tusinde sider, men han nåede desværre kun frem til omkring år 1870, altså

lige før han afsluttede sin uddannelse på universitet. Et udpluk af hans erindringer er udgivet. De er til gengæld en enestående beskrivelse bl.a. af en ung mand, der er på dannelsesrejse, og af livet i Rom i 1860'erne blandt malere, forfattere og mange andre skandinaver, der også havde fundet vej til Italiens store, kulturelle centrum.

Frederik Gotschalk Knudtzons erindringer findes online:

<https://slaegtsbibliotek.dk/923318.pdf>

Fotograf ukendt, Rom, Forum Romanum med Kapitol. På et tidspunkt, hvor man endnu lod kvæget græsse i hjertet af Rom. 1870'erne.

Tilhører Ole Hesager.

Medlemsorientering

Fremtiden for Dansk Fotohistorisk Selskab

I 2009 havde selskabet 309 betalende medlemmer. Siden da er det gået jævnt ned ad bakke med medlemstallet. Ved udgangen af 2022 havde vi 189 medlemmer svarende til et fald på knapt 40 procent siden 2009.

Kontingent opkrævningen for året 2023 viser ved redaktionens slutning – 1. marts 2023 -yderligere et fald på 10 medlemmer, så vi nu er nede på 179. Det vil sige et yderligere fald på 5 pct. på bare ét år.

Bestyrelsen har på et møde i januar 2023 drøftet den aktuelle situation og den forventede fremtidige udvikling for selskabet.

Dansk Fotohistorisk Selskab har i mange år udgivet ”Objektiv” tre gange årligt, vi har en hjemmeside (www.objektiv.dk) og vi har hvert år (i normale år) afholdt 3 møder i Middelfart, 6 møder med foredrag og skrot-salg i København, samt 6 møder i billedgruppen i København.

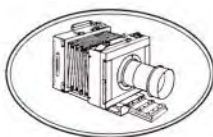
Produktionen af Objektiv sker udelukkende ved frivillig indsats fra redaktionsgruppen, men trykning og udsendelse af bladet koster ca. 25.000 kr. pr. udgave. Altså godt 75.000 kr. pr. år.

De 75.000 kr. er mere end hvad vi har fået ind i kontingentindtægter i 2022. Udover lidt annonceindtægter på ca. 6.000 kr. har vi haft en indtægt fra anvisningssalgene på ca. 15.000 kr. MEN vi kommer alligevel ud med et underskud på ca. 17.000 kr. for året 2022.

Bestyrelsen har overvejet og vurderet mulighederne for at selskabets økonomi kan forbedres, således at det nuværende aktivitetsniveau kan opretholdes.

Den nuværende bestyrelse (der består af 6 personer i alderen 74-83 år) kan ikke se en fremtid, hvor DFS får markant flere medlemmer. Tværtimod må vi forvente et stadigt formindsket medlemstal. Først og fremmest på grund af medlemmernes alder.

Klaus-Eckard Riess / Ann Vibeke Knudsen

Bestyrelsen kan heller ikke se en løsning ved at sætte kontingentet op, idet vi forventer at en kontingentstigning vil øge frafaldet af medlemmer.

Den nuværende bestyrelse ønsker heller ikke at forbedre selskabets økonomi ved at nedsætte antallet af udgivelser af "Objektiv", idet vi også ved dette tiltag vil forvente et øget medlemsfrafald. En overgang til en ren digital udgave af "Objektiv" kan bestyrelsen heller ikke se positive muligheder i.

Endelig synes indtægterne ved anvisningssalgene at være i bedste fald stagnerende, men mest sandsynligt faldende.

DFS har en lille reserveformue svarende til godt ét års kontingent (77.000 kr.). Denne reserve er – under opretholdelse af det nuværende aktivitetsniveau – beregnet til at ville være brugt op i 2025. Det år, hvor Dansk Fotohistorisk Selskab fylder 50 år.

Bestyrelsen ser under de foreliggende omstændigheder ingen mulighed for at Dansk Fotohistorisk Selskab kan fortsætte udover året 2025.

Bestyrelsen har drøftet – men ikke konkluderet på – hvilken måde selskabet bedst kunne lukkes og aktiviteterne afsluttes.

Blandt mange gode forslag er vi i bestyrelsen mest stemt for at afslutte selskabets virke med en jubilæumspublikation.

Denne kunne eksempelvis indeholde nye og gamle artikler fra "Objektiv" rigt illustreret og måske med et historisk tilbageblik på de 50 år.

Men dette er bare ét forslag. For bestyrelsen ønsker med dette indlæg at lægge op til en åben, fordomsfri – og forhåbentlig konstruktiv – drøftelse af Dansk Fotohistorisk Selskabs fremtid på generalforsamlingen den 22. april 2023 i Middelfart.

En eventuel opløsning af Dansk Fotohistorisk Selskab kræver ifølge vedtægternes § 10 en til dette formål indkaldt generalforsamling.

Det skal understreges at generalforsamlingen den 22. april 2023 IKKE er en opløsende generalforsamling, men forhåbentlig en opløftende og konstruktiv generalforsamling.

På bestyrelsens vegne
Klaus-Eckard Riess
Formand.

Landsmøde og generalforsamling
Lørdag den 22.04.2023
Forsamlingshuset, Østergade 33, 5500 Middelfart

Program:

- 10:00 Loppemarked opstilles og udstillere er meget velkomne til at vise deres fotografika eller hænge deres værker op.
- 11:00 Formanden byder velkommen.
- 11:05 Generalforsamling.
- 12:00 Frokost. Pris 50,-.
- 13:00 Anvisningssalg.
Afslutning, hvor alle deltager i oprydningen.

Dagsorden for generalforsamlingen:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
Herunder beretning fra redaktion og webmaster.
3. Det reviderede regnskab fremlægges.
Regnskabet kan ses på www.objektiv.dk.
4. Afstemning om indkomne forslag.
5. Valg til bestyrelse.
På valg er: Klaus-Eckard Riess og Ann Vibeke Knudsen. Begge modtager genvalg.
6. Valg af 2 revisorer.
På valg er: Willy Thomsen og Lars Schönberg-Hemme.
Begge modtager genvalg.
7. Fastsættelse af kontingent.
8. Eventuelt.
Diskussion af selskabets fremtid på baggrund af bestyrelsens oplæg, se side 35.

Mødereferater

Det optiske firma C.A. Steinheil i München.

Torsdag den 17. november 2022.

Af Klaus-Eckard Riess.

Foredraget byggede på den omfattende, uddybende og rigt illustrerede bog af Helmut Franz, som selv er en efterkommer af Steinheil familien. På bogens omslag er Carl August Steinheil (1801 – 1870) afbilledet. Han ejede et værksted i München, hvor han fremstillede teleskoper og andet avanceret optisk udstyr. 1839 afprøvede han den nye opfindelse daguerreotypi. Herfra er to næsten ikoniske resultater bevaret, begge kun 4x4 cm store, som viser hhv. Glyptoteket og Frauenkirche i München.

1855 grundlagde han officielt firmaet "C.A. STEINHEIL optische & astronomische Werkstätte in München". Sønnen og efterfølgeren Adolph Steinheil påbegyndte i 1865 firmaets beskæftigelse med fotooptik, da han lancerede det 2-linsede, symmetriske vidvinkelobjektiv *Periskop* i syv forskellige størrelser. Sammen med dette fik man leveret tegning og

byggeanvisning til et kamera, hvor der også var taget hensyn til det "kemiske fokus", d.v.s hvor fotopladen skulle være noget tættere på objektivet end på mat-skiven. Den næste store succes blev Steinheils nye *Aplanat* objektiver, der bestod af to symmetrisk placerede, parvist sammenkittede linser. De havde en god farvekorrektur, men var ikke korri-geret imod astigmatisme, fordi man endnu ikke ejede de nødvendige glassorter. Der fulgte objektivtyper med navne som *Antiplanet*, *Orthostigmat* (svarende til Goerz Dagor), *Unofocal* og *Triplar*. Sidstnævnte var faktisk et omvendt Tes-sar objektiv.

Carl August Steinheils Daguerre fotos, 4x4 cm.

I 1887 fremstillede firmaet sit første kamera *Steinheil Detektiv-Camera* til 9x12 cm plader. Navnet til dette store og tunge kamera er lidt uheldigt valgt. Men man tænkte nok på brillantsøgeren, som gjorde det muligt at fotografere ubemærket. Fa. Steinheil fremstillede også kameratealukkere. Én af mekanikerne på værkstedet hed **Friedrich Deckel**. Han gjorde sig selvstændig i 1903 og begyndte at fremstille centrallukkere, som han navngav **COMPUR**.

Steinheil fortsatte med at producere og levere fotoobjektiver til mange forskellige kamerafabriker. I løbet af trediveerne udviklede man det avancerede *Luftbild Panoramakammer PK 33*, som med 9 objektiver og via 8 prismers fotograferer 9 delbilleder af et landskab på en meget bred film. Et såkaldt *Umbildgerät UBG 35* sætter billederne sammen til ét helt luftbillede. Men de oprustende tyske luftfartsmyndigheder foretrak et tilsvarende apparatur fra Carl Zeiss. Dog fik de øje på fa. Steinheil, og satte alt ind på at udbygge firmaet til en stor rustningsfabrik. 1936 startede man med 100 medarbejdere, 1939 var de blevet til ca. 1700, og i 1945 nåede man op på 3000 ansatte.

Med Tysklands kapitulation kom nedturen og derefter en ny start. 1948 præsenterede Steinheil de smarte 35mm kameraer *CASCA I* og *CASCA II* med en imponerende målesøger og spaltelukker til 1000 sek., faktisk mere smarte og moderne end Leica. Dog var der åbenbart patentproblemer. Kun 2000 stk. blev produceret.

De følgende tyve år fremstillede Steinheil objektiver til de fleste tyske kameramærker, som vi alle kender. I 1968 sluttede æraen. Firmaet blev solgt og kom til at beskæftige sig med helt andre ting. 1995 overlod man sin komplette samling af objektiver med videre til Deutsches Museum i München.

Edixa-Flex med Auto-Cassar
© Leif Johansen

Iford Sportsman Auto med Cassar

Émile Zola som fotograf.

Torsdag den 19. januar 2023.

Af Tune Laug.

Klaus-Eckard Riess indledte forårssæsonen med et foredrag om den verdenskendte franske romanforfatter Emile Zola (1840 – 1902), der på et relativt sent tidspunkt i livet blev grebet af fotografien. Zola, der var blevet en holden mand, kastede sig seriøst og målrettet over hele processen med at fotografere. Klaus fortalte, at Zola havde tre forskellige atelierer og over 10 kameraer, bl.a. fra Nadar og Kodak, samt atelierkameraer. Vi så billeder af nogle af disse kameraer og hørte også om det kuriosum, at Zola opfandt en selvudløser. Han efterlod sig flere tusinde fotografier på glasplader, hvor Zola egenhændigt havde blandet kemikalierne og fremkaldt billederne. Klaus omtalte Zola's venskab med Nadar, der var kendt for sine luftfotografier fra en ballon, samt for at portrættere berømtheder, bl.a. Emile Zola. Klaus

viste mange fine eksempler på Zola's dygtighed som fotograf og hans motiver, der spændte over natur, byerne Paris og London og familie. Han var også fascineret af den frembrusende teknik, bl.a. tog og jernbaner. Endvidere tog han billeder af Crystal Palace i Upper Norwood nær London og ved Verdensudstillingen i Paris år 1900. Således så vi det store Pariserhjul og en udsmykket paladsbygning, der hyldede elektriciteten og dens mange muligheder. Efter Zola's død kom hans kameraer i flere omgange på auktion.

Klaus fortalte kort om Emile Zola's omfangsrige romanforfatterskab, som bl.a. omfatter to store romancyklusser, som gjorde ham verdenskendt både i sin samtid og endnu i dag. Klaus nævnte Zola's klassiske, erotiske roman "Nana" som den nok mest kendte i Danmark. Lige så kendt blev Zola gennem sin utrættelige kamp for at få rehabiliteret den uskyldigt, for spionage, dømte jødisk-franske officer Dreyfus. Den meget omtalte Dreyfusaffære havde i en ophidset debat nærmest delt Frankrig i to dele. Klaus viste et billede af det åbne brev "J'accuse" (jeg anklager), hvor Zola tydeliggjorde fejltagelserne mod Dreyfus og i den grad satte trumf på sine argumenter. Det førte til, at Zola blev sigtet for injurier og idømt bødestraf og et års fængsel. Han flygtede dog til England, hvor familien kom og besøgte ham. Efter et års tid kunne han vende tilbage til Paris. Stemningen var vendt og Dreyfus blev frigivet fra fængslet på "Djævleøen". Først efter nogle år blev han helt frikendt og rensset for anklagerne.

Emile Zola var gift med Alexandrine, men de fik ingen børn. Klaus fortalte til manges overraskelse, at Alexandrine ved en lejlighed havde opfordret Emile til at gå en tur med deres unge vaskepige, Jeanne Rozerot. De to blev kærestere og fik to børn

EMILE ZOLA PHOTOGRAPH

herausgegeben und zusammengestellt
von François Emile Zola und Massin.

Schirmer/Mosel

sammen, Denise og Jacques. Alexandrine blev senere så glad for børnene, at hun efter sin mands død tillod at de fik efternavnet Zola.

Nogle år efter Emile Zola's begravelse i 1902 sørgede premierminister Georges Clemenceau for, at Zola's kiste blev flyttet til Pantheon, hvor mange franske berømtheder er stedt til hvile. Zola's hus blev for få år siden til et museum for Emile Zola og Alfred Dreyfus.

Se mange billeder her:
<https://flashbak.com/emile-zolas-photographs-of-turn-of-the-century-paris-430107/>.

*Foto fra den viste bog:
Zola med sine børn.
Familien, hånd i hånd.*

Iselin C. Hermann:
”Det flydende moment fikseret”.

Torsdag 16. februar.

Af Ann Vibeke Knudsen.

Det var med stor forventning – og stort fremmøde - at vi skulle opleve forfatter Iselin C. Hermann og høre hende fortælle om sin fascination af det analoge fotografi. ”Jeg elsker det sort-hvide billede til vanvid” – sagde Iselin blandt andet – og det var hun bestemt ikke ene om i den skare af engagerede tilhørere, der havde fundet vej til mødelokalet i den gamle sporgovnsremise på Østerbro.

Det var vores stærkt savnede formand, Andreas Trier Mørch (han døde oktober 2021), der fik overtalt sin ”næstenkusine” Iselin til, i vores Selskab, at fortælle om sin fascination af det analoge fotografi – og hendes ”brug” af billedet i sine fortællinger.

Farvebilledet har Iselin ikke meget til overs for, det har ikke autoritet, det er ikke synligt! Sagde hun blandt andet.

Iselin C. Hermann har et rigt forfatter-skab bag sig. Debutværket, brevromanen ”Prioritaire”, udkom i 1998 og blev særdeles godt modtaget og solgt til udgivelse i en række lande. Efterfølgende har Iselin udgivet en lang række romaner og børnebøger.

Iselin holder af langsomheden, den fascinerer hende, som brevet i modsætning til mail eller sms, som lak og vinyl overfor digitale musiktjenester, det analoge fotografi, med optagelsens og fremstillingens langsommelighed i søger og fremkalderbad, i modsætning til det digitale billede.

Iselin læste to af sine noveller for os, den ene ”Trappe med kost” er en hjertevarm historie, som foregår i Paris, om at lede efter et ganske bestemt fotografi, et motiv med en trappe og en kost – en fejende - kost, samt en anden, kort novelle, ”Tid finder sted”, om et gammelt billede af nogle kvinder i vandet. Fotografiet blev aldrig optaget, men alene eksponeret i forfatterens sind og i hendes fortælling. Det var en dejlig aften.

Foto: Peter Eeg Due.

MEOPTA

Lørdag den 4. februar i Middelfart.

Af Klaus-Eckard Riess.

Leif Johansen underholdt og berigede os med sin kolossale viden om det tjekkiske firma ME-OPTA. Ved at vise en hel serie af gamle landkort, forklarede han den meget interessante men komplicerede geografiske og politiske udvikling, som det nuværende EU-medlem Tjekkiet har gennemgået i sin dramatiske historie, helt fra de ældste Habsburgeres tid til den kommunistiske diktators indflydelse.

På nyere kort af det dengang Tjekkosllovakiet benævnte land udpegede Leif de byer, hvor først landets optiske industri og sidenhen ME-OPTA blev grundlagt. Byen Prerov har nok spillet den største rolle. Leif fortalte udførligt om firmaets forskellige produkter, men alt står til at læse i Leifs artikel i nærværende blad.

Kommende møder

Med Citroën 2CV til Leningrad.

Torsdag den 21. september 2023.

For 53 år siden tog Jakob Lautrup sammen med en kammerat den beslutning at tage en tur til Leningrad, dengang Sovjetunionen. Begge var meget interesseret i fotografering og tænkte at man kunne få en masse spændende og anderledes billeder. Turen foregik i en Citroën 2CV igennem Sverige og Finland, for til sidst at ende i Leningrad.

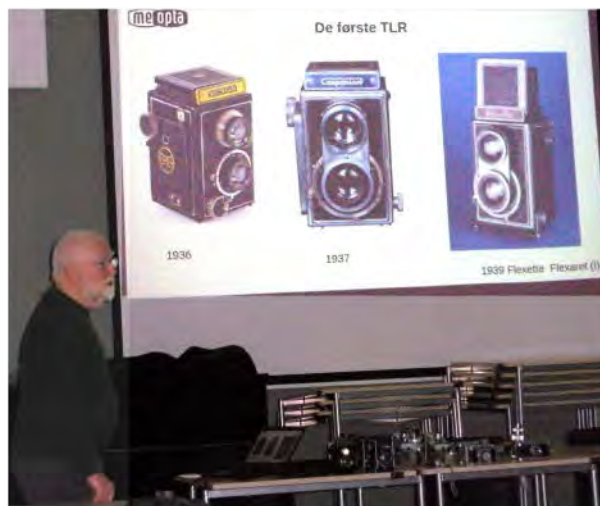
Emil Wünsches store kamerafabrik.

Torsdag den 19. oktober 2023.

Klaus-Eckard Riess beretter om en af verdens største kamerafabrikker, som for 125 år siden blev bygget på den flade mark langt udenfor byen Dresden. Den havde ca. 400 kameramodeller på programmet og blev af Carl Zeiss Jena trukket med ind i fusionen til Ica AG og Zeiss Ikon AG. Den store fabriksbygning kom til at huse forskellige afdelinger, senere bl.a. lær-

En sjov ting var, at næsten alle mødets godt og vel tyve deltagere kunne huske, at de engang havde betjent sig af et Opemus forstørrelsesapparat.

Foto : Klaus-Eckard Riess.

lingsuddannelsen og teknisk skole. Fabrikens æra i kamerahistorien sluttede først, da VEB Pentacon i 1990 måtte dreje nøglen om.

Den iderige kamerakonstruktør Heinz Waaske

Torsdag den 16. november 2023.

Jens Hindborg fortæller om Heinz Waaske, der efter at være blevet såret som soldat kom hjem fra krigsfangenskab og fandt vej til firmaet Gebr. Wirgin i Wiesbaden. Her konstruerede han Edixa Reflex, det lille Edixa 16 og det lidet succesrige Edixa Electronica.

Hans næste station blev Franke & Heidecke i Braunschweig, hvor han havde en kæmpe succes med det lille og populære Rolleiflex 35. På et senere tidspunkt gjorde Waaske sig selvstændigt og kom med hel række opfindelser.

Billedgruppen

Mødereferater

Til fotografen i marineuniform.

Torsdag 24. november 2022.

Af Ann Vibeke Knudsen.

Poul Faarvang har samlet på "marinehistorie" siden 1966 – og især er han fascineret af de mange fotografier af skibe, søofficerer og menige, havne, destinationer – og hvad der ellers er blevet forevigt af datidens fotografer. Poul "begrænse" sit foredrag til årene mellem første slesvigske krig og Første Verdenskrig. Og samtlige billeder er fra Pouls egen store samling.

Vi fik billeder og fortællinger om personer og skibe med tilknytning til marinen, fx marinesoldater og kongelige, fregatten Jylland og torpedobåden Flyvefisken. Men også om tjeneste i udlandet, Dansk Vestindien, Island og Færøerne, Amerika og Siam.

Fra 1848-1850 findes daguerreotypier, portrætter af officerer; i 1864 og senere havde man billeder, optaget som vådkollodium og kopieret på albuminpapir. Fra 1880'erne, hvor man fik de "de tørre glasnegativer", blev fotograferingen lettere. Fra da af fotodokumenteredes fx de mange mandskaber, der havde tjeneste på marinens skibe. Helt speciel i den sammenhæng var fotograf J. Danielsen, med atelier på Østerbro i København. Han var marinefotograf par excellence.

Se hele foredraget her:

<https://www.fotohistorie.com/poul-faarvang-marinen.html>

Olaf Hermansen og sporvognene.

Torsdag 26. januar 2023.

Af Per Christiansen.

Olaf Hermansen var på besøg i billedgruppen 26. januar. Olaf, der er født i 1950 og opvokset i det indre af København, fortalte om det fascinerende ved at køre med sporvogn i København. Familien var flyttet fra Vanløse til en lejlighed i Tordenskjoldsgade, så der var rig mulighed for at afprøve de mange linjer.

Olaf kom i skole ved Kildegårds Plads, det betød skift mellem flere sporvognslinjer. Olafs første kamera var et Minolta spejlrefleks, og med det kamera blev der taget mange billeder, især af sporvogne. I tiden lige for sporvognenes endelige nedlæggelse fulgte Olaf og nogle venner i bil efter sporvognene for at tage billeder. De blev ved med at overhale sporvognen og kunne derfor tage billeder af sporvognene ved forskellige stoppesteder. Det lykkedes dem endda at få et natbillede af en sporvogn, mens den holdt stille midt på Langebro.

Gerhard Ryding / Ann Vibeke Knudsen

Da den allersidste sporvogn sagde farvel 22. april 1972 var der mange entusiaster, inklusiv Olaf Hermansen, der var på pletten for at for-evige begivenheden. Vi fik flere eksempler at se på de mange dias, som Olaf havde valgt at vise os. Og fremvisningen foregik meget passende med et "gammeldags" lysbilledapparat – og det gik selvfølgelig vældigt fint!

Leif Germann Jensen fortalte

- om sine familie billeder, sin familie, sit liv og sin interesse for fotografica.

Torsdag 23. februar 2022.

Af Ann Vibeke Knudsen.

Vi kom langt omkring i historien om Leifs lange, begivenhedsrige liv. Og i hans families. Leif har dybe rødder, flere generationer, i det sønderjyske, hvor han også selv er opvokset, og hvor grænselandets bevægede og ofte vanskelige historie har sat dybe spor i hans familie. Måske også i Leif, som har fået lov til at afprøve mange udfordrende erhverv i tidens løb. Et af dem var fotograferingen, som nok har været det faste holdepunkt siden barndommen. Leif har i arbejdssammenhæng fotograferet som professionel, men fotograferingen førte også til den store kærlighed til fotografiets historie, som er blevet dyrket intenst i alle årene. På den måde, at det var fotografiets højdepunkter, der fangede interessen. Både på billed- og kamerasiden.

Billedgruppen blev ført gennem fotohistoriens højdepunkter med billeder af godbidder fra Leifs store samling. Fra daguerreotypiet, fx med et unikt fund af et portræt af operasangeren Jenny Lind, H.C. Andersens store kærlighed. Og daguerreotypiernes efterfølgere, ambrotypier (vitrotypier) og ferrotypier, de sidste fx de små minder fra besøg i Tivoli.

Og hvad med stanhopos – hvor mange kender dem - bittesmå fotografier inden i fx skriveredskaber og andet af elfenben, eller miniaturebilleder fx i dukkealbums, på porcelæn og andre ædle materialer. Gemfotos i smykker, knapper og vedhæng.

Leif samler på stereobilleder, fra engelske og franske, kolorerede og gennemsigtige tissuecard, til fotohistoriens berømte fotografer, som fx Francis Frith bl.a. med stereobilleder af

Ægyptens pyramider. Eller hvad med Eadweard Muybridge, som er berømt for sine locomotion-billedserier – filmens forgænger. Og så har man da også en (kopi) af en "zoetrope" fra 1865, en lille dåse med mange næsten ens billeder indvendig på siden, når dåsen drejes rundt ser man levende film!

Når man samler på fotografiens verdenshistorie er dygtige franske fotografer, fx Nadar og Reutlinger fra Paris repræsenteret. Og fotografier af kongelige og andre kendte – fx den amerikanske præsident Lincoln!

Leifs fotohistoriske samling byder også på Kodaks første cirkulære billeder, fra dengang firmaet sagde "You Press the Button, We Do the Rest" – og de allerførste farvebilleder af de franske brødre Lumière med deres autocromer fra 1907.

Til sidst gjorde Leif opmærksom på, at fire havde fået nobelpris i "fotografering": Wilhelm Røntgen i 1901, Albert Einstein i 1922 for loven om den fotoelektriske effekt, som fik stor betydning for lysmåling og dermed for fotografering, Dennis Gabor i 1971 for opfindelsen af hologrammerne i 1947 – men også Gabriel Lippmann i 1908 med en tidlig, smuk, men vanskelig farvebilledproces, der dog var så kompliceret, at det aldrig blev hver mands øje.

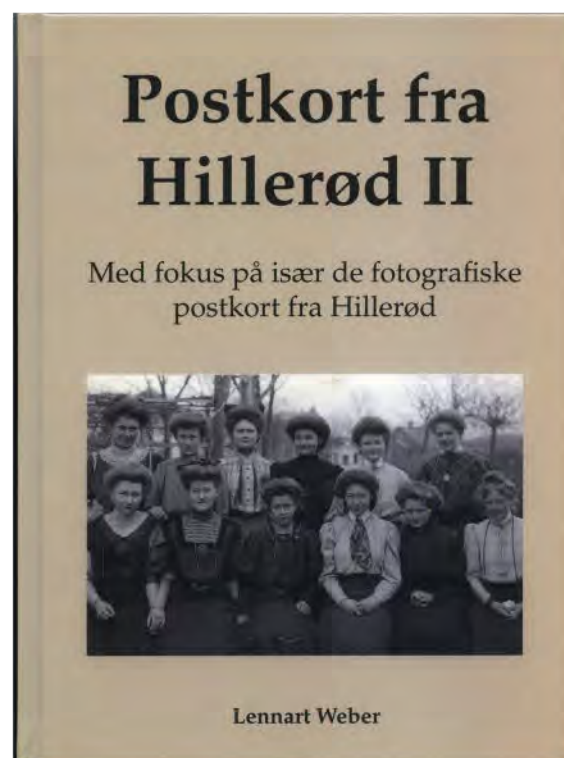
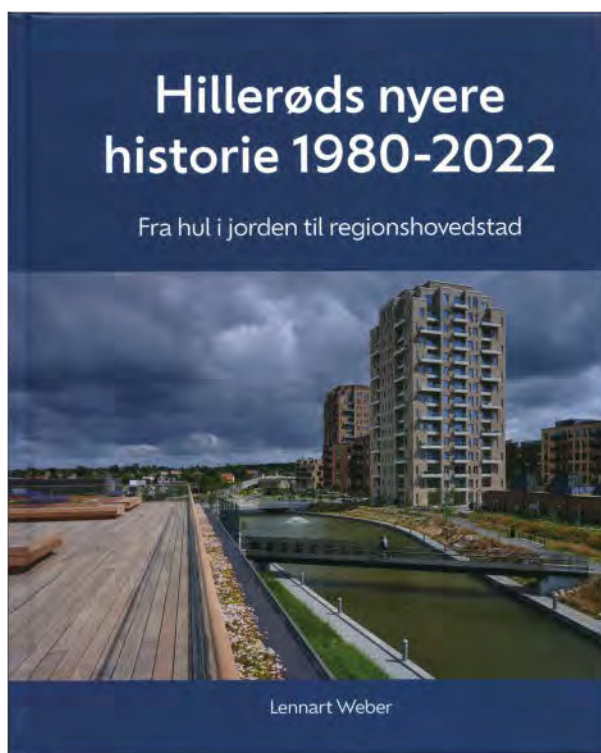
Det er ikke hver dag vi i billedgruppen, både får en lang familie- og livshistorie – og dertil mange brikker af verdens store fotohistorie.

Tak Leif.

Den ene halvdel af et af Leifs stereobilleder.

Bog- og udstillingsomtale

Vores flittigste medlem af Dansk Fotohistorisk Selskab må være Lennart Weber. I hvert fald er der ingen andre i Selskabet, der overkommer at få udgivet så mange bøger som ham.

Her på det sidste er der – bl.a. – udkommet to bøger, der har Lennart Webers ”hjemstavn” Hillerød som omdrejningspunkt. Den ene er ”**Hillerøds nyere historie 1980-2022**” og som det billedmenneske, Lennart også er, er der primært fokus på billederne og de historier, der er knyttet til dem. Lennart skriver i kolofonen, at billederne primært skyldes fotograf Jan Stephan, som endog har overdraget sin billedsamling til Lokalhistorisk Arkiv i Hillerød.

Fotograf Jan Stephan er årgang 1951 og har siden 1968 været pressefotograf for

”Allerød Nyt, Furesø Avis, Hillerød Posten, Halsnæs Avis, Ugeposten Gribskov og Frederiksborg Amts Avis”. Så han er vist om nogen manden, der med sit kamera har forevigtet det lokale, nordsjællandske områdets nyere historie, hvilket Lennart Weber har haft et godt øje for.

”Fra hul i jorden til regionshovedstad” er bogens undertitel, som underforstået udtrykker vældig stolthed over byens moderne, fremgangsrig historie. En del af danmarkshistorien er bogen selvfølgelig også – men, hvis man er født og opvokset i Hillerød eller har boet der de sidste årtier, så vil man ganske sikkert have meget stor glæde af bogen.

Lennart Webers anden bog kalder han ”**Postkort fra Hillerød II**”. Med fokus på især de fotografiske postkort fra Hillerød. Det er en fortsættelse af den første bog om post-

Ann Vibeke Knudsen / Klaus-Eckard Riess

kort fra Hillerød, som kom i 2014. Selv om vi ikke alle er lige så store postkortsamlere som Lennart, så kan man som fotonørd glædes over, at vægten er lagt på de unikke og ofte kulturhistorisk værdifulde fotografiske postkort. Disse fotografiske kort er som regel udkommet i et ret beskedent oplag, måske er det endda helt private postkort, men netop derfor er de med til at fortælle en anderledes kulturhistorie end de trykte kort, der ofte var tiltænkt turister og andre der fokuserede på en egns hovedattraktioner.

Med de fotografiske postkort kommer vi tæt på lokalsamfundet med herlige butiksbilleder i by og på land, billeder af værtshus- og restaurantmiljøer, rundskuedage, værksteder, tørvegravning, telefonarbejdere, militæret, skolebørn, mejerier, møllerne, landbruget, biler og motorcykler, byhuse og egnens store og små gårde, interiører, voldsomme vintre under Anden Verdenskrig - og kanonfotografernes "hurtige" portrætter af folk, der gerne lige ville foreviges. Ja – og meget mere!

Storsamler er Lennart Weber om nogen, og ved med sine bøger at dele ud af alt det, han har fundet - og fundet ud af - gennem årene, kan vi alle blive meget klogere. Og lokalhistorie til den store guldmedalje kan vi nok alle blive enige om, at bøger som denne er.

Ann Vibeke Knudsen.

Kommende møder i Billedgruppen

Gerhard Ryding fortæller.

Torsdag 28. september 2023.

Gerhard Ryding er en af billedgruppens største samlere. Gennem et langt liv har han samlet på alt muligt, men her sætter han fokus på det, som optager ham mest: fotografier med gamle cykler, af folk i arbejdstøj – fra skorstensfejeren til skovridderen – billeder af børn

med legetøj og gyngeheste, af sportsfolk, af fotoatelierer, af fotografer og deres forretninger, af robåde i ateliererne, billeder af sære fok, sjove folk, elegante folk ... samlingen med de mange rariteter!

Mette Kia Krabbe Meyer.

Torsdag 26. oktober 2023.

Mette Kia Krabbe Meyer er seniorforsker på Det Kongelige Bibliotek, hvor hun bl.a. varetager vores nationale fotosamling. I de senere år har Mette og andre fotohistorikere, bl.a. sat fokus på kvindelige fotografer, de der trådte ud af deres mænds skygge, enker og enlige, der med stor succes formåede at skabe sig en indholdsrig tilværelse. Historien om kvindelige fotografer er også historien om kvinders liv og kærlighedsliv på den tid. Hør om Mary Steen, kvindelig hoffotograf og kvindesagsforkæmper omkring år 1900, som levede åbent sammen med en anden kvinde hele sit liv.

Ann Vibeke Knudsen & Peter Randløv.

Torsdag 23. november 2023.

De fleste ved, at H.C. Andersen elskede at blive fotograferet. At han var optaget af fotografiet fra den dag, daguerreotypiet nåede Danmark. Han blev daguerreotypet første gang i 1843 i Hamburg (portrættet eksisterer ikke) og fotografiet blev en livslang kærlighed. Den udmøntede sig også i, at han erhvervede stereobilleder på sine rejser. De hjalp ham, når han skrev sine rejsebøger og han havde dem med sig, når han var på besøg fx på herregårdene. Men hvad var det for stereobilleder, er nogle af dem bevaret? I det mindste kender vi de fotografer, der fra omkring 1855 fotograferede i Italien, Schweiz, Spanien, Frankrig og de andre lande han besøgte de sidste tyve år han levede.

Regnskab for anvisningssalg 03/12/2022:

Hammeslag i alt		10.920,00 kr.
Heraf til DFS:		
Benefice salg lot 65-75	1200,00 kr.	
Salær 12,5% fra køber	150,00 kr.	
Beneficesalg i alt		1.350,00 kr.
Salær 25% af hammeslag minus benefice, 9.720,00 kr.		2.430,00 kr.
I alt til DFS		3780,00 kr.

Mødekalender - 2023

Andet halvår 2023

Medlemsmøder:

- Torsdag 21. september: Med Citroën 2CV til Leningrad.
Torsdag 19. oktober: Emil Wünsches store kamerafabrik.
Torsdag 16. november: Den iderige kamerakonstruktør Heinz Waaske.

Billedgruppen:

- Torsdag 28. september: Gerhard Ryding fortæller om sit liv som samler – især af billeder!
Torsdag 26. oktober: Mette Kia Krabbe Meyer, Kvindekæresten – bag kameraet og som motiv.
Torsdag 23. november: Ann Vibeke Knudsen & Peter Randsløv, om H.C. Andersen og stereobillederne – fra hans rejser!

Første halvår 2024

Medlemsmøder:

Ikke fastlagt endnu.

Billedgruppen:

- Torsdag 25. januar: Lennart Weber, nyt om Peter Elfelts store arkiv på Kongelige Bibliotek.
Torsdag 22. februar: Tune Laug, Jernbaner og tog siden Daguerres tid. Historie og stemninger belyst med gamle fotografier.
Torsdag 25. april: Jernbanefotografer bag jerntæppet. Jan Niemann og Per M. Jensen fortæller om deres oplevelser med at fotografere jernbaner i DDR og Polen i 1970'erne og 80'erne. På gammeldags lysbilledapparat.

Møder i København afholdes i Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø, kl. 19.30.
Lokalet er åbent kl. 18-22.
Møder i Middelfart afholdes i Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Anvisningssalgslisten til lørdag, d. 22.04.23 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægges hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Den, der afgiver bud for tredjemand, hæfter for budet. Liste med emner til anvisningssalget sendes til:

Niels-Ove Rolighed, Peder Munks Vej 81, 9300 Sæby, nor@kanok.dk, tlf.: 6061 6699.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
1	Contaflex Prima	200	
2	Contaflex Super	200	
3	Contaflex S	200	
4	Wechselmagazin til Contaflex, som ny	100	
5	Contina I med Zeiss-Opton Tessar	200	
6	Contina I med Novar	100	
7	Contina II med Novar	100	
8	Contina Ia med Novar og hurtigopræk	100	
9	Contax D (VEB) med Zeiss Biogon	150	
10	Contax FB (VEB) med Zeiss Biotar	200	
11	Exakta Varex Ila med Tessar	300	
12	Nikon D70, fungerer	200	
13	Nagel Pupille, m. Leitz Elmar 3,5/5cm	1000	
14	Nagel Ranca, m. Nagel Anastigmat 4,5/5cm	300	
15	Nagel Vollenda 48, m. Leitz Elmar 3,5/5cm	750	
16	Nagel Vollenda 48, m. Xenar 3,5/5cm	300	
17	Agfa karat, m. Igestar 6,3/5cm	50	
18	Zeiss Ikon BabyBox, 3 stk. i forskellige versioner	400	
19	Canonflex R2000, uden objektiv, med mellemringe	500	
20	Zeiss Ikon Contessa (533/24), m. Tessar	400	
21	Zeiss Ikon Super Nettel (sort) med Jena Tessar 2,8/5cm	600	
22	Retina I (type117), m. Xenar 3,5/5cm	600	
23	Retina I (type 118), m. Xenar 3,5/5cm	400	
24	Retina I (type 119), m. Tessar 3,5/5cm	300	
25	Retina I (type 143), m. Xenar 3,5/5cm	300	
26	Retina II (type 122), m. Ektar 3,5/5cm	1000	
27	Retina II C (store C), m. Xenon 2/50mm	500	
28	Retina II (type142), m. Xenon 2/50mm	300	
29	Retina Reflex (type 025), m. Xenon 2/50mm	200	
30	Retina Curtar Xenon 4/35mm + Retina Longar Xenon 4/80mm m. Etuier	250	
31	Retina II C (store C), m. Heligon 2,8/50mm	500	
32	Lot Brugsanvisninger diverse + 2 Nikon bøger	50	
33	Certo Dolina, sort, 24x36, opræk defekt, lukker og afstand OK	100	
34	Ricoh spejlrefleks 24x36 KR-5 + 50 mm + Tele	100	
35	Kodak Retina Refleks III Lukker og lysmåler ok stand	100	
36	Mamiya 500 DTL 50 mm 1,8 Ok stand	50	
37	Canon TX spejlrefleks 24x36 50 mm 1,8 ok stand	100	
38	Canon FTb Ql 24x36 + 200 mm 2,8 (lidt haze i objektiv)	150	
39	Kodak Retina Refleks + 50 mm Heligon + 135 tele Senar lysmåler ok	150	
40	Voigtländer med Color Skopar 2,8/ 50 mm	50	
41	Minolta X 500 spejlrefleks 24x36 + Zoom 35-135 mm automatik ok	100	
42	Praktica MTL3 1,8/ 50 mm	75	
43	Olympus OM 1 50 mm 1,8, gravering GABS, ok stand	100	
44	Sigma objektiv/ Olympus fatning OM 2,8/28 mm	100	
45	9x12 klap ICA Ideal Tessar 4,5/15 dobb. udtræk, udskf. optik, rullefilmskass.	200	
46	Minox EC med rem og blitz, i box, lukker ?	100	
47	Minolta SLR 110 format med zoom optik, taske og brugsanv. OK	100	
48	Neofot 6x6, bakelit kamera, dansk fotohistorie 1947-48	50	

Anvisningssalgslisten til lørdag, d. 22.04.23 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Den, der afgiver bud for trediemand, hæfter for budet. Liste med emner til anvisningssalget sendes til:

Niels-Ove Rolighed, Peder Munks Vej 81, 9300 Sæby, nor@kanok.dk, tlf.: 6061 6699.

Nr.	Beskrivelse	Limit	H.slag
49	3 stk. fotobøger – Hamilton – Snowdon – Uve Sommer	100	
50	Beau box camera art deco tofarvet brun/sort + taske	100	
51	Manfrotto stativ compact MKC3 – HO1	100	
52	Vivita objektiv OM fatning, 28-105 mm / 3,5-4,5 makro i box	100	
53	18 stk. portrætfotos 9x12 fra først i 1900-tallet	100	
54	Ernemann 9 x 12 laufboden, fungerer	100	
55	Nikon AF 70-210 mm/ 4,0 – 5,6, lille bule på bagsiden	100	
56	Canon digital – SX 710 Hs – i box + tilbehør, alt fungerer	150	
57	Rolleicord 6x6 Trista 3,5 75 mm – Compur lukker – ca. 1936	150	
58	Ikoflex 6 x 6 Tessar 3,5 – 75 mm, ca. 1950, lukker træg	75	
59	Ica/Voigtländer 9x12 pladekamera m. Sportssøger	100	
60	Microscope-camera Gitzo - sjov ting	50	
61	Filmmagasin for Rolleiflex SL 2000	150	
62	Exacta Varex VX – Tessar 2,8/50 mm + tilbehør	100	
63	Olympus OM 2,8 / 135 mm, gravering GABS	100	
64	"Nordisk Film – en del af Danmark i 100 år" rigt ill. bog, 200 s.	50	
65	Edixa søger med rødt etui	50	
66	Leitz bordstativ	300	
67	Neo-Fot kamera – made in Denmark	50	
68	Agfa Family kamera	50	
69	Fujica Single 8 P 1 småfilmskamera, BT	50	
70	Dansk Fotografisk Tidsskrift 1979: Dansk professionel fotografi -100 år	40	
71	Beauty Lightomatic II kamera med Biokor – S 1,9/45 mm.	200	
72	Kodak Retina Reflex S med beredskastaske	300	
73	Lordomat	300	
74	Wirgin Edixa II	100	
75	Braun Paxette I	100	
76	Goerz Ango i org. Kuffert med 4 kassetter, lukker defekt	500	
77	Nettel (ældre end Deckrullo) m. Zeiss Planar 130 mm, lukker defekt	800	
78	Kodak Retina II c, beredskabstaske	300	
79	Super Baldina	300	
80	Baldamatic	200	
81	Voigtländer Vito II	200	
82	Voigtländer Vito BL	200	
83	Voigtländer Vito B	100	
84	Kochmann Korelle	200	
85	Kochmann Korelle	100	
86	Ricoh Auto 35	100	
87	Braun Paxette 28	50	
88	Welta Belmira	50	
89	Bilora Radix, Bella 35, Bella 44 og en dejlig Bilora-bog	200	
90	Ricoh Steky Model III B med etui	500	
91	Werra IV med beredskabstaske	250	
92	Werra I (lille bule)	50	
93	Werra III	100	
94	Praktica PCL 2 med Pentacon electric 2,8 / 135 mm	200	
95	Praktica super TL med Pentacon auto 1,8 / 50 mm	200	

Deadline
for indlevering
af stof til Objektiv

April
1. marts

September
1. juli

December
NB - 15. oktober - NB

NJAL FOTO

Njalsgade 22. Tlf.: 3254-5590
www.njalfoto.dk

Goecker for shooters

www.goecker.dk

Butik i København: Hejrevej 37 - 2400 København NV
Butik i Aarhus: Sindalsvej 37 - 8240 Risskov
Tlf: 3582 1100

Bestyrelse & Redaktion

Bestyrelse

Formand

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
klauseckardriess583@gmail.com

Web-master & møder vest for Storebælt

Leif Johansen
H.C. Andersens Vej 7
6100 Haderslev
Tlf.: 7452 6038
leif@dagnyleif-johansen.dk

Bestyrelsesmedlem

Jakob Nielsen
Bybækterrasserne 161B
3520 Farum
Tlf.: 4495 5868
jakobdnielsen@gmail.com

Kasserer/næstformand:

Jesper Bruus Pedersen
Overgaden oven Vandet 82, 1.tv
1415 København K.
Tlf.: 2172 4202
jesperbruus@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Ann Vibeke Knudsen
Vimmelskaftet 2
3700 Rønne
Tlf.: 2619 0735
annvibekeknudsen@gmail.com

Bestyrelsesmedlem

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 6061 6699
nor@kanok.dk

Redaktion

Artikler, møder, referater

Klaus-Eckard Riess
Opnæsgård 53, 2.tv
2970 Hørsholm
Tlf.: 4586 6810
klauseckardriess583@gmail.com

Billedgruppen, møder, referater

Ann Vibeke Knudsen
Vimmelskaftet 2
3700 Rønne
Tlf.: 2619 0735
annvibekeknudsen@gmail.com

Layout, koordinator, ansvarshavende

Niels-Ove Rolighed
Peder Munks Vej 81
9300 Sæby
Tlf.: 6061 6699
nor@kanok.dk

Møder i København & Middelfart

København

Den 3. torsdag i månederne september-marts kl. 19:30.
Østerbrohuset, Århusgade 103, 2100 København Ø.

Middelfart

Møder i april, september/oktober og januar/februar.
Østergades Forsamlingshus, Østergade 33, 5500 Middelfart.

Medlemsskab

Anvisningssalg

afholdes ved generalforsamlingen i Middelfart i april, og i København i december.

Anvisningssalgsbetingelser

Henv.: Niels-Ove Rolighed.

Tilmelding af fotografika senest

1. marts og 1. november.

Medlemskab af DFS er obligatorisk for deltagelse i anvisningssalg.

Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS.

Loppemarkeder

afholdes normalt i forbindelse med alle medlemsmøder.

Kontingent

Danmark kr. 400.-.

Udland kr. 500.-.

Netbank: Konto nr. 1551 1506447.

SWIFT-BIC: DABADKKK.

IBAN: DK35 30000001 5064 47.

Medlemsperiode

1. januar til 31. december.

Indbetalingskort udsendes i december.

Indmeldelse pr. 1/10-31/12 kr. 100,-
Objektiv udsendes i april, september og november.

Adresseændring eller udmeldelse:

Henvendelse til kassereren.

Æresmedlemmer

John Philipp, Sven Hugo,

Klaus-Eckard Riess.

Leif Germann Jensen

Objektiv

Objektiv udsendes kun til medlemmer af DFS og forhandles ikke kommercielt.

Redaktionen gør opmærksom på, at artikler ikke nødvendigvis afspejler foreningens holdning.

Indsendt materiale er underlagt bladets layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet, samt dele deraf, er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.

No part of this publication may be reproduced in any form without permission in writing from DFS.

Web-site:

www.objektiv.dk

Copyright 2022.

ISBN 0107-6329.

For a few of the illustrations, it has not been possible to locate the legal copyright holder. Any infringement of copyright whatsoever is not intended. All legal claims in this respect will be honoured as if an authorization to use the illustrations had already been obtained.

Tryk: Strandbygaard Grafisk a/s,
Trykkerivej 2, 6900 Skjern.

BOUTIQUE

Copenhagen

